UNIVERSITI
BRUNEI DARUSSALAM

Kampong Ayer

Warisan, Cabaran dan Masa Depan

(Kumpulan Esei Yang Pernah Diterbitkan 1970-1996)

Editor

Haji Abdul Latif Bin Haji Ibrahim

RB
959.55
KAM

...bitkan oleh
...ENGAJIAN BRUNEI
...UNEI DARUSSALAM
...NEI DARUSSALAM

UNIVERSITI
BRUNEI DARUSSALAM

Kampong Ayer

Warisan, Cabaran dan Masa Depan

(Kumpulan Esei Yang Pernah Diterbitkan 1970-1996)

Editor

Haji Abdul Latif Bin Haji Ibrahim

Diterbitkan oleh
AKADEMI PENGAJIAN BRUNEI
UNIVERSITI BRUNEI DARUSSALAM
NEGARA BRUNEI DARUSSALAM

Hakcipta: Akademi Pengajian Brunei
Universiti Brunei Darussalam

Hakcipta terpelihara. Tiada bahagian daripada terbitan ini boleh diterbitkan semula, disimpan untuk pengeluaran atau ditukarkan ke dalam sebarang bentuk atau dengan sebarang alat jua pun, sama ada dengan cara elektronik, gambar serta rakaman dan sebagainya tanpa kebenaran bertulis daripada penerbit terlebih dahulu.

Diterbitkan oleh
Akademi Pengajian Brunei
Universiti Brunei Darussalam
Bandar Seri Begawan 2028
Negara Brunei Darussalam

9133

RB
959.55
KAM

Buku ini diterbitkan sempena Simposium Antarabangsa Kampong Ayer anjuran Akademi Pengajian Brunei, Universiti Brunei Darussalam yang berlangsung pada 6 hingga 9 September 1996.

KANDUNGAN

Halaman

UCAPAN PENGHARGAAN v

PRAKATA vii

1. PENGENALAN: MUKIM KAMPONG AYER
Ihsan daripada Jabatan Daerah Brunei dan Muara 1

2. PADIAN – ITS MARKET AND THE WOMEN VENDORS
Abdul Latif Haji Ibrahim 10

3. VARIATIONS AND CHANGES IN THE NAMES AND LOCATIONS OF THE WARDS OF BRUNEI'S KAPONG AYER OVER THE LAST CENTURY
Abdul Latif Haji Ibrahim 18

4. THE POSTAL SERVICES IN BRUNEI'S WATER TOWN
J.A. Davidson, O.B.E. 35

5. LATAR BELAKANG MUKIM SABA
Haji Mohd. Yussop Bakar 44

6. NELAYAN DI KAMPONG SABA
Hussin Haji Damit 63

7. SENI BINA RUMAH MELAYU BRUNEI SATU TINJAUAN RINGKAS
Pg. Haji Ismail Pg. Haji Ibrahim 75

8. TRADISI MEMBANGUN RUMAH – KHUSUSNYA RUMAH TRADISIONAL DI KAMPONG AYER
Alimin Haji Abdul Hamid 109

9. THE CHANGING SOCIO-ECONOMIC PROFILE OF KAMPONG AYER AND ENVIRONMENTAL IMPLICATIONS
S.C. Chi, M.C. Cleary & T.S. Ka 117

10. GARBAGE PRODUCTION AND DISPOSAL IN KAMPONG AYER AND ENVIRONMENTAL IMPLICATIONS
Goh Kim Chuan 161

11. INCOME DISTRIBUTION IN BRUNEI DARUSSALAM THE CASE OF KAMPONG AYER
Moehammad Nazir 180

12. EKONOMI TRADISIONAL KAMPONG AYER – SATU IDENTITI BUDAYA KERJA MASYARAKAT MELAYU BRUNEI
Haji Takong Amit 194

13. PENGALU DAN PADIAN DI BRUNEI
SATU PENGENALAN RINGKAS
Awang Haji Zainuddin Haji Hassan 216

14. KAMPONG AYING MODEL DAN KESINAMBUNGAN
SOSIOBUDAYA BRUNEI
Haji Hashim Haji Abdul Hamid 223

15. THE DEMOGRAPHIC PROFILE OF KAMPONG AYER
Hairuni Haji Mohammad Ali Mericar 236

16. TERMINAL PENUMPANG MODEN DI AIR
Adnan Haji Muhammad 257

17. ANTONIO PIGAFETTA'S ACCOUNT OF BRUNEI
DARUSSALAM IN 1521
D.E. Brown 273

18. ASAL USUL KAMPONG AYER DI BRUNEI:
SATU ASPEK TUTURAN
Abdul Latif Haji Ibrahim 283

19. AN EXPERIMENT TO DISCOVER MATHEMATICAL TALENT
IN A PRIMARY SCHOOL IN KAMPONG AYER
Teh Pick Ching 288

20. HERITAGE ON A HIGHER ROLLER IN THE
SOUTH CHINA SEA BRUNEI'S WATER VILLAGES
Andrew Jones 296

21. KAMPONG AYER: LAMBANG KEMEGAHAN
NEGARA BRUNEI DARUSSALAM
Haji Mohsin Abu Bakar 312

22. A SYSTEM FOR CONSERVATION AND HERITAGE
DEVELOPMENT IN A HISTORIC WATER VILLAGE
Lim Hooi Siang 325

23. ISLAMIC URBANISM IN A MALAY TOWN:
PRE-20TH CENTURY BANDAR BRUNEI
Iik Arifin Mansurnoor 334

24. EVOLUTION OF THE NATIONAL CAPITAL
H. Idris B.H. Abas, SMB 357

25. SEWERAGE SYSTEM OF KAMPONG BOLKIAH A & B
Warwick Newall 364

26. THE EVOLUTION AND DEVELOPMENT OF KAMPONG AYER
WATER SETTLEMENT IN BRUNEI DARUSSALAM
Dr. Abdul Aziz @ Franklyn Kaloko 369

UCAPAN PENGHARGAAN DAN TERIMA KASIH

Pengarah Akademi Pengajian Brunei sukacita merakamkan ucapan penghargaan dan terima kasih kepada:

1) Pengarah Dewan Bahasa Dan Pustaka Negara Brunei Darussalam
2) Pengarah Muzium-muzium Negara Brunei Darussalam
3) Pengetua Pusat Sejarah Negara Brunei Darussalam
4) Pegawai Daerah Brunei dan Muara
5) Pengerusi Pertubuhan Ukur Jurutera dan Arkitek (Brunei) PUJA (B)
6) Chairman of Kegan Paul Publisher, England
7) Dekan/Ketua-ketua jabatan Universiti Brunei Darussalam dan
8) Semua penulis yang berkenaan,

kerana telah memberi keizinan kepada Akademi Pengajian Brunei, Universiti Brunei Darussalam untuk menerbitkan semula / menerbitkan artikel-artikel dalam buku ini.

penduduk kampung kepada pihak-pihak berkenaan melalui Jabatan Daerah Brunei dan Muara. Jabatan Daerah Brunei dan Muara adalah merupakan sebagai 'Indung' bagi Penghulu-Penghulu dan Ketua-Ketua Kampung di mana satu unit telah dibentuk sebagai Unit Instiusi Penghulu-Penghulu dan Ketua-Ketua Kampung. Sebuah mukim mempunyai beberapa buah kampung dengan seorang penghulu dan setiap kampung mempunyai seorang ketua kampung.

Kebanyakan penduduk-penduduk di Kampung Ayer berkhidmat dengan Kerajaan dan swasta dan sebahagiannya pula bekerja sendiri sebagai nelayan, bertukang perak dan tembaga, bertenun kain songket, menganyam tudung dulang, membuat (memburis) perahu, berniaga secara kecil-kecilan seperti membuat kueh-mueh, berkedai runcit dan menambang (water taxi).

Dengan adanya Skim Perumahan Negara dan skim Kurnia Tanah Rakyat Jati dapatlah sedikit sebanyak mengawal masalah kesesakan perumahan di Kampung Ayer kerana ramai di antara penduduk-penduduk Kampung Ayer yang telah dikurniakan kedua-dua skim ini.

Rancangan Kemajuan Perumahan Negara dan Skim Kurnia Tanah Rakyat Jati bagi rakyat yang tidak mempunyai tanah dan bagi rakyat yang mempunyai tanah yang tidak dapat dimajukan adalah bertujuan meninggikan taraf kehidupan rakyat Negara Brunei Darussalam dengan menempatkan mereka di kawasan perumahan yang selesa serta menyediakan kemudahan-kemudahan lain seperti sekolah-sekolah, masjid, klinik, gelanggang sukan dan lain-lain lagi. Adalah menjadi hasrat kerajaan agar setiap rakyat di negara ini menikmati suasana hidup yang sejahtera dengan kemudahan-kemudahan yang disediakan oleh Kerajaan Kebawah Duli Yang Maha Mulia Paduka Seri Baginda Sultan dan Yang Di-Pertuan Negara Brunei Darussalam. Melalui rancangan perumahan inilah dihasratkan setiap rakyat Brunei mempunyai rumah sendiri menjelang abad ke-21 ini. Ini adalah program yang besar untuk kebajikan, kesejahteraan rakyat dan penduduk-penduduk Brunei Darussalam.

MUKIM-MUKIM DAN KAMPUNG-KAMPUNG DI KAMPUNG AYER

1.	**Mukim Saba**	**Awang Hj Ahmad Bin Pateh Setia Diraja Hj Tengah (Penghulu)**
a.	Kg Saba Darat 'A'	Awg Hj Metali bin Matyassin
b.	Kg Saba Darat 'B'	Awg Hj Saat bin Hj Idris
c.	Kg Saba Tengah	Awg Hj Ibrahin bin Besar
d.	Kg Saba Ujong	Awg Hj Ibrahim bin Besar (menjalankan Tugas)
e.	Kg Saba Laut	Awg Hj Masri bin Raub
2.	**Mukim Sungai Kebun**	**Pateh Hj Masri bin Ismail (Penghulu)**
a.	Kg Sungai Kebun	Awg Hj Ludin bin Gapar
b.	Kg Ujong Kelinik	Awg Hj Md Salleh bin Bakar
c.	Kg Sungai Siamas	Awg Hj Mohammad bin Hj Halim
d.	Kg Setia 'A'	Awg Hj Kaptain bin Pgh Hj Besi
e.	Kg Setia 'B'	Awg Hj Kamis bin Hj Metassan
f.	Kg Taraf Bau	Awg Md. Hashim bin Hj Jaafar

3.	**Mukim Sungai Kebun**	**Pateh Hj Masri Bin Ismail (Penghulu)**
a.	Kg Peramu	Hj Awang bin Jambol @ Hj Chuchu
b.	Kg Bakut Pg Siraja Muda 'A'	
c.	Kg Bakut Pg Siraja Muda 'B'	Pg Bakar bin Pg Ahmad
d.	Kg Bakut Berumput	Pg Hj Othman bin Pg Damit
e.	Kg Lurong Sekuna	Dipangku oleh Awg Hj Abd Rahman bin Abdulah
f.	Kg Setia Pahlawan Setia	Awang Hj Abd Rahman bin Abdullah
g.	Kg Pekilong Muara	Awang Meraji bin Penglima Raja Dato Paduka Haji Mohiddin
4.	**Mukim Burong Pingai Ayer**	**Awg Hj Abdullah Sunny bin Hj Bakar (Pemangku Penghulu)**
a.	Kg Burong Pingai Ayer	Pgh Hj Othman bin Abd Kadir
b.	Kg Sungai Asam	
c.	Kg Lurong Dalam	Awg Hj Abd Rahman bin Hj Bakar
d.	Kg Pandai Besi 'A'	Awg Hj Momin bin Awg Besar
e.	Kg Pandai Besi 'B'	Awg Hj Ismail bin Jaafar
f.	Kg Sungai Pandan 'A'	
g.	Kg Sungai Pandan 'B'	Pg Hj Sarifuddin bin Pg Ahmad
h.	Kg Pg Setia Negara	Pg Hj Damit bin Pg Ahmad
i.	Kg Pekan Lama	Pg Metassan bin Pg Damit
5.	**Mukim Tamoi**	
a.	Kg Tamoi Ujong	Awg Hj Mokti bin Salleh
b.	Kg Tamoi Tengah	Awg Tengah bin Othman
c.	Kg Pg Tajudin Hitam	Awg Hj Abd Hj Rahman bin Kalong
d.	Kg Pg Kerma Indera Lama	Awg Hj Hassan bin Damit
e.	Kg Pg Bendahara Lama	Awg Hj Tumar bin Lingga
f.	Kg Limbongan	Dipangku oleh Md Noor bin Hj Yusof
g.	Kg Ujong Bukit	Awg md Noor bin Md Yusof
6.	**Mukim Sungai Kedayan**	**Awang Hj Abd Aziz bin Ahmad (Penghulu)**
a.	Kg Sultan Lama	Awg Hj Sulaiman bin Puteh
b.	Kg Pg Pemancha Lama	Pg Hj Mahmud bin Pg hj Md Daud
c.	Kg Ujong Tanjong	Awg Hj Metali bin Hj Sulaiman
d.	kg Kuala Peminyak	Awg Hj Metali bin Hj Sulaiman
e.	Kg Sungai kedayan 'A'	
f.	Kg Sungai kedayan 'B'	Awg Hj Rosli bin Hj Abd Aziz
g.	Kg Bukit salat	Awg Hj Ibrahim bin Bungsu @ Bungso
h.	Kg Sumbiling Lama	